

Министарство просвете Републике Србије
Српско хемијско друштво

Републичко такмичење из хемије
Суботица, 19.05.2007.

Тест за III и IV разред средње школе

Име и презиме

Место и школа

Разред

Не отварајте добијени материјал док Вам се не каже да то учините. Радите пажљиво! У прилогу се налази чиста хартија на којој треба да рачунате. Означите своја рачунања на хартији редним бројем задатка да би комисија могла да прати ваш рад..

РЕЗУЛТАТЕ ОБАВЕЗНО УПИШИТЕ У МЕСТА КОЈА СУ ЗА ТО ПРЕДВИЂЕНА КОД СВАКОГ ЗАДАТКА!

Заокружене вредности које треба употребити код решавања задатака:

Релативне атомске масе: H=1; Li=7; B=11; C=12; N=14; O=16; F=19; Na=23; Mg=24; Al=27; Si=28; P=31; S=32; Cl=35,5; K=39; Ca=40; Cr=52; Mn=55; Fe=56; Co=59; Ni=59; Cu=64; Zn=65; Ge=73; As=75; Br=80; Rb=85; Sr=88; Mo=96; Rh=103; Ag=108; Cd=112; Sn=119; Sb=122; I=127; Cs=133; Ba=137; Pt = 195; Hg=201; Pb=207; Bi=209; Ra=226; U=238

Нормални услови: температура = 0⁰C; притисак 101,3 kPa.
Молска запремина: 22,4 dm³/mol при нормалним условима.
Авогадров број: 6x10²³
Универзална гасна константа: 8,314 J/K mol
Фарадејева константа: 96500 C
Планкова константа: 6,62 x 10⁻³⁴ J s

ВРЕМЕ ИЗРАДЕ ТЕСТА ЈЕ 150 МИНУТА

1. Фреквенција којом осцилују атоми у двоатомским хемијским врстама, ако се оне посматрају као две куглице повезане опругом, може се представити изразом:

$$v = \frac{1}{2\pi} \left(\frac{k}{\mu} \right)^{1/2} \quad \text{где су,}$$

k - константа силе која се може сматрати мером јачине опруге између куглица,

μ - редукована маса система те две куглице, $m_1 m_2 / (m_1 + m_2)$.

Ако је вибрациона фреквенција NO^- јона $4,58 \times 10^{13}$ вибрација у секунди, колико (одабрати од понуђених вредности- $2,43 \times 10^{13}$, $3,50 \times 10^{13}$, $4,58 \times 10^{13}$, $5,62 \times 10^{13}$ или $6,65 \times 10^{13} \text{ s}^{-1}$) ће износити фреквенција:
а) NO^+ , б) NO ?

а) _____ s^{-1}

б) _____ s^{-1}

2. У ком молском односу треба помешати карбонате калцијума и магнезијума, тако да се при жарењу на 1000°C маса те смесе смањи на једну половину?

$$n(\text{CaCO}_3) : n(\text{MgCO}_3) = \text{_____} : \text{_____}$$

3. Одредите количинску концентрацију 40% раствора глицерола густине $\rho = 1,103 \text{ g/cm}^3$ на 15°C .

$$c = \text{_____ mol/dm}^3$$

(2 дец.)

4. При растварању $6,714 \text{ g}$ неког метала M у 25%-ној азотној киселини издвојило се 1500 cm^3 (н.у.) гасне смесе, која се састоји од азот(II)-оксида (φ (запремински проценат) = 39,0%, w (масени проценат) = 53,81%), азот(I)-оксида (φ = 21,0%) и још једне компоненте A . Идентификујте трећу компоненту гасне смеше A , као и метал M .

$A = \text{_____}$

$M = \text{_____}$

5. У 100 cm^3 раствора NaH_2PO_4 концентрације $0,1 \text{ mol/dm}^3$ додато је:

- а) 10 cm^3 раствора H_3PO_4 концентрације $0,1 \text{ mol/dm}^3$
- б) 10 cm^3 раствора NaOH концентрације $0,1 \text{ mol/dm}^3$.

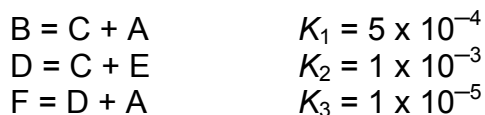
Израчунати рН добијених раствора.

$$\begin{aligned}K_a(\text{H}_3\text{PO}_4) &= 1 \times 10^{-2} \\K_a(\text{H}_2\text{PO}_4^-) &= 1 \times 10^{-7} \\K_a(\text{HPO}_4^{2-}) &= 1 \times 10^{-12}\end{aligned}$$

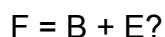
а) _____
(2 дец.)

б) _____
(2 дец.)

6. Имамо следеће равнотежне процесе у неком систему и њихове константе равнотеже:

Чему је једнака константа равнотеже за процес

$$K_4 = \frac{\quad}{(1 \text{ дец. } \times \text{ експ.})}$$

7. Топљењем $10,3 \text{ g}$ метала А са калијум-хидрогенсулфатом добија се $33,4 \text{ g}$ анхидроване стипсе тог метала, при чему се ослобађа и сумпор(IV)-оксид. Идентификовати метал А и написати једначину те хемијске реакције.

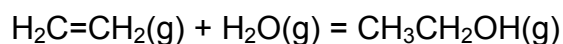
A= _____

_____

8. *A* и *B* су елементарне супстанце које су при нормалним условима гасови. Реагују међусобно уз експлозију и на $-250\text{ }^{\circ}\text{C}$ и граде супстанцу *B* која при растварању у води гради слабо кисео раствор. Тачка кључања супстанце *B* износи $19,5\text{ }^{\circ}\text{C}$, а густина према водонику њених пара варира од 10 до 60 у зависности од температуре (на вишим температурама је нижа). Написати емпиријску формулу супстанце *B*.

B = _____

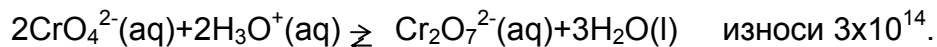
9. Израчунати $\Delta_r H^{\ominus}$ за реакцију хидратације етена:

ако су реакционе енталпије сагоревања етена и пара етанола редом: $-1322,9$ и $-1277,1\text{ kJ mol}^{-1}$. При сагоревању вода се издваја у гасовитом стању.

$$\Delta_r H^{\ominus} = \frac{\quad}{(1 \text{ дец.})} \text{ kJ mol}^{-1}$$

10. Константа равнотеже реакције:

Одредите рН вредност раствора ако равнотежне концентрације јона CrO_4^{2-} и $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$ износе $0,10\text{ mol/dm}^3$.

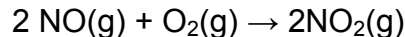
$$\text{pH} = \frac{\quad}{(1 \text{ дец.})}$$

11. Безбојни гас *A*, чија је густина за 3,4 % мања од густине ваздуха, сагорео је у вишку кисеоника. Производи сагоревања су пропуштени кроз 10 % раствор натријум-хидроксида. При томе је добијена нека со *B* у стехиометријској количини у односу на оба реактанта, а количина воде у раствору се није променила. Написати формуле гаса *A* и соли *B*.

A = _____

B = _____

12. Брзина реакције у гасној фази између азот(II)-оксида и кисеоника:

има израз

$$v = k [\text{NO}]^2[\text{O}_2]$$

Само један механизам од наведених пет је у складу са изразом за брзину ове реакције. Који? Имајте на уму да брзину реакције одређује најспорији корак. Такође имајте на уму да истовремени судар три молекула није могућ.

- а) $\text{NO} + \text{NO} \rightleftharpoons \text{N}_2\text{O}_2$ (брзо)
 $\text{N}_2\text{O}_2 + \text{O}_2 \rightarrow 2\text{NO}_2$ (споро)
- б) $\text{NO} + \text{O} \rightleftharpoons \text{NO}_2$ (брзо)
 $\text{NO}_2 + \text{NO} \rightleftharpoons \text{N}_2\text{O}_3$ (брзо)
 $\text{N}_2\text{O}_3 + \text{O} \rightarrow 2 \text{NO}_2$ (споро)
- в) $\text{NO} + \text{O}_2 \rightarrow \text{NO}_2 + \text{O}$ (споро)
 $\text{NO} + \text{O} \rightarrow \text{NO}_2$ (брзо)
- г) $\text{NO} + \text{NO} \rightarrow \text{NO}_2 + \text{N}$ (споро)
 $\text{N} + \text{O}_2 \rightarrow \text{NO}_2$ (брзо)
- д) $2 \text{NO} + \text{O}_2 \rightarrow 2\text{NO}_2$

13. Један мол честица X^{2-} садржи $1,08 \times 10^{25}$ електрона. Ако један мол истих честица садржи $9,60 \times 10^{24}$ неутрона, одредите масени број елемента X.

_____

14. Колико пута је већа концентрација хидроксилних јона у 100 cm^3 раствора $\text{Ca}(\text{OH})_2$ рН 13, него у 10 dm^3 раствора $\text{Ca}(\text{OH})_2$ рН 10.

_____ пута
(1 дец. x експ.)

15. Ако је диполни момент 1,3-дихлорбензена $5,0 \times 10^{-30}$ C m, колико износи диполни момент *орто*-изомера?

_____ C m
(1 дец. x експ.)

16. Раздвајана је смеша *о*-крезола, бутанске киселине и 1-хексанола на следећи начин: раствор смеше у диетил-етру је у левку за одвајање *A* мућкан са воденим раствором натријум-хидрогенкарбоната, након чега је етарски слој пренешен у левак за одвајање *B* и у њему мућкан са воденим раствором натријум-хидроксида. Написати формуле органских једињења која су се налазила (ако их је било) у сваком од слојева левкова за одвајање *A* и *B* након успостављања равнотеже.

Левак за одвајање *A*:

Левак за одвајање *B*:

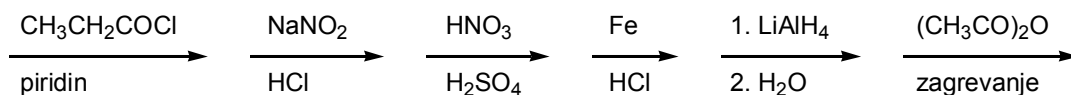
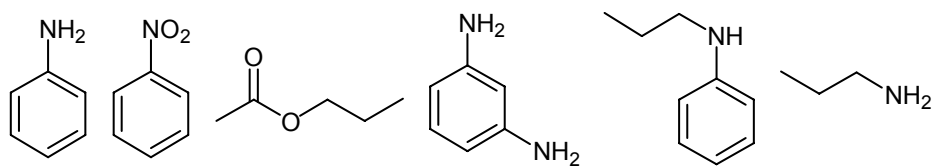
горњи слој _____

горњи слој _____

доњи слој _____

доњи слој _____

17. Без било каквог реда приказане су структуре почетних једињења, крајњих производа и реагенса три синтезе које се одвијају у два корака. Повежите наведене учеснике хемијских реакција пишући структурне формуле и интермедијерног проивоода у свакој синтези.

18. Свих шест изомера C_4H_8 се налази у судовима обележеним А-Ф.

- 1) А, Б, Ц и Д реагују са хладним неутралним раствором калијум-перманганата, док Е и Ф не реагују.
- 2) Производи реакције Б и Ц са Br_2 су међусобно стереоизомери.
- 3) А, Б и Ц дају исти производ у реакцији са H_2 у присуству Pd као катализатора.
- 4) Е има мању топлоту сагоревања од Ф.
- 5) Ц има вишу тачку кључања од Б.

Идентификовати садржаје цилиндара А-Ф (написати структурне формуле).

A= _____ B= _____ C= _____

D= _____ E= _____ F= _____

19. Два изомерна једињења А и Б, молекулске формуле $C_4H_{10}O_2$, су стабилна према дејству разблаженог воденог раствора алкалије. Једињење А се лако хидролизује под дејством разблаженог воденог раствора хлороводоничне киселине, при чему настају само метанол и ацеталдехид. Једињење Б је под тим условима стабилно, а познато је и да оно не реагује са металним натријумом. Написати структуре једињења А и Б.

A= _____ B= _____

20. Кад се 1 mol једињења А, које није јонског карактера, и које поред С и Н садржи још само један елемент, третира са 0,5 mol HCl, рН добијеног раствора је 11,0, а кад се дода укупно 1,0 mol HCl реакција добијеног раствора је слабо кисела. Кад се 1 mol једињења А третира са 1 mol метил-јодида, добија се једињење Б. Кад се у 1 mol једињења Б дода 0,5 mol HCl, реакција раствора је кисела. У ^1H NMR спектру једињења А има 4 сигнала: по један од 3 и 2 протона и 2 сигнала од по 4 протона. Напишите структурне формуле једињења А и Б.

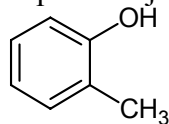
A = _____ B = _____

Кljuč за III i IV razred

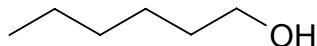
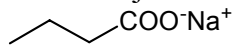
1.	a) $6,65 \times 10^{13}$	1,5
	b) $5,62 \times 10^{13}$	1,5
2.	$n(\text{CaCO}_3) : n(\text{MgCO}_3) = 1:3$	3
3.	4,80	3
4.	A= H_2	1,5
	M= Mn	1,5
5.	a) 3,00	1,5
	b) 6,05	1,5
6.	$2,0 \times 10^{-5}$	3
7.	a) Rh	1,5
	$2\text{Rh} + 12 \text{KHSO}_4 = 2\text{KRh}(\text{SO}_4)_2 + 5\text{K}_2\text{SO}_4 + 3\text{SO}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$	1,5
8.	HF	3
9.	-45,8	3
10.	6,7	3
11.	A= CO	1,5
	B= NaHCO_3	1,5
12.	a)	3
13.	32	3
14.	1×10^3	3
15.	$8,7 \times 10^{-30} \text{ C m}$	3
16.		4x0,75

Левак за одвајање А:

горњи слој

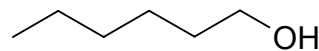

доњи слој

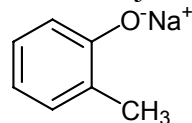

левак за одвајање Б:

горњи слој

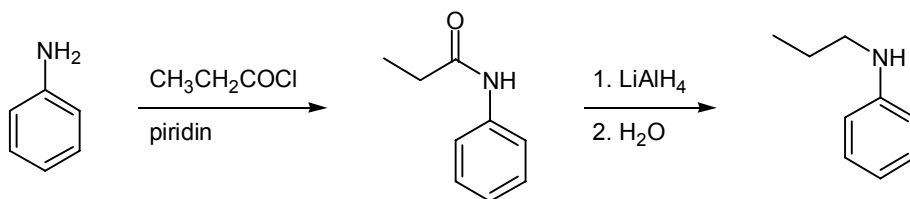
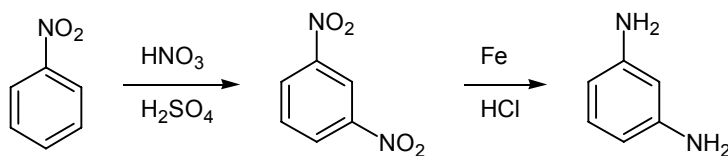
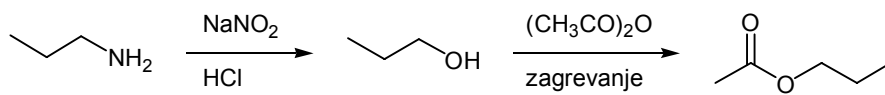
доњи слој

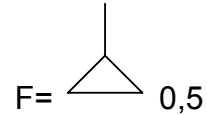
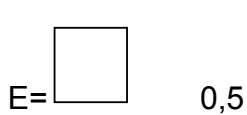
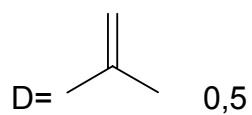
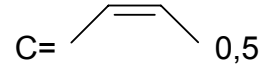
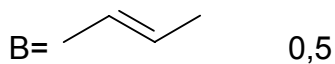
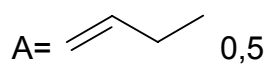

17.

3x1

18.

19. A= $\text{CH}_3\text{CH}(\text{OCH}_3)_2$

1,5

B= $\text{CH}_3\text{OCH}_2\text{CH}_2\text{OCH}_3$

1,5

20.

2x1,5

